

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЛЬОВИХ ОЧІКУВАНЬ МОЛОДІ СТОСОВНО МАЙБУТНЬОГО ПАРТНЕРА У ШЛЮБІ МОЛОДІ

І.О. Мазурик

Україна, м.Запоріжжя

Актуальність даної теми обумовлюється тим, що наші уявлення про шлюб та сім'ю чим далі, тим більше зменшуються, насичуються подробицями, оскільки сім'я нині все менше відповідає сформованій у віках схемою рольового функціонування. Так як, в наш час відбувається трансформація уявлень молоді про те які функції і ролі повинні виконувати чоловіки і жінки в шлюбі ми вирішили подивитися які ціннісно-рольові очікування притаманні молоді у наш час.

Дану проблематику вивчають такі фахівці, як Ю.Є. Альошина, А.Н. Волкова, А.К. Дмитренко, Дружинін, Е.Г. Ейдемільлер, Л.Н. Алексєєва, Т.В. Андрєєв, П.П.Горностай, А.М.Обозов, М.М.Обозов, Ю.Н.Олейник та ін

Під очікуванням психологи розуміють оцінку особистістю своїх передбачуваних здатностей і можливостей, очікування у майбутньому такої їх реалізації, яка б задовольнила її плани і запити. Рольові очікування в контексті сімейної психології розглядаються як ступінь очікування від партнера активного виконання побутових питань.

Рольові очікування є складовою диспозиційної структури особистості, яка включає в себе спрямованість на певні соціальні цілі, інтереси і моделі. Тим самим вони пов'язуються з очікуваннями і вимогами особистості до людей і до самого себе [1]. Одним з видом рольових очікувань є шлюбно-сімейні очікування (складна структура, взаємопов'язаними компонентами якої є очікування стосовно шлюбного партнера як супутника життя та батька/матері). Шлюбно-сімейні очікування формуються в процесі гендерної соціалізації з раннього дитинства. Шлюбно-сімейні очікування і домагання, які належать до структури життєвих домагань особистості, є суб'єктивним чинником. Вони формуються під впливом, перш за все, суспільних і особистісних потреб, також на це безпосередньо впливає батьківська сім'я, яка опосередковує усі впливи зовнішнього соціального оточення [2].

Для успішного сімейного життя більш важливим є збіг уявлень про рольову поведінку й рольові очікування подружжя в контексті прийнятої моделі.

На думку вітчизняних та зарубіжних дослідників (П.П.Горностай, А.М.Обозов, М.М.Обозов, Ю.Н.Олейник) [3, 4], показником ефективної сімейно-рольової взаємодії подружжя є сімейно-рольова сумісність, як вид міжособистісної сумісності. На думку А.Н.Волкової та Т.М.Трапезнікової, сімейно-рольова сумісність подружжя передбачає узгодженість сімейних цінностей, узгодженість рольових очікувань і рольових домагань подружжя, загальну рольову адекватність шлюбних партнерів [5].

Теоретичний аналіз проблеми рольових очікувань подружжя, як складової сімейно-рольової взаємодії, дав змогу виявити властивості функціонально-рольового розподілу, які за певних обставин обумовлюють конфліктогенність сімейного спілкування. Це суперечливість сімейних ролей, вузькі межі їх виконання, що не задовольняють особистісних потреб членів сім'ї, рольова перевантаженість шлюбних партнерів (зокрема, жінки), невизначеність рольових очікувань подружжя, невідповідність сімейних ролей можливостям особистості, загальна ригідність і хаотичність функціонально-рольової структури сучасної сім'ї.

Багатьма авторами висловлюються міркування про велике значення й одночасно про тісний зв'язок один з одним параметрів, що характеризують розподіл і реалізацію подружніх ролей у сім'ї. Той факт, що вони пов'язані зі статтю подружжя, тобто з біологічними основами сім'ї, підкреслює їхню значимість і базовий характер, дозволяє розглядати їх як детермінанту багатьох внутрішньосімейних процесів. Комплексний показник, що враховує як реальний розподіл ролей у сім'ї, так і відношення до нього подружжя, одержав у літературі назву гендерно-рольової диференціації (сімейно - рольові очікування).

Гендерно-рольова диференціація у широкому сенсі дефініції визначається на підставі наступних характеристик:

- 1) уявлення подружжя про ролі чоловіка й жінки (статеві-рольові установки);
- 2) уявлення подружжя про розподіл ролей у сім'ї (власні статеві - рольові установки);
- 3) рольова поведінка подружжя (реальний розподіл ролей);
- 4) статева ідентичність (фемінність-маскулінність подружжя).

Гендерні особливості сприйняття шлюбу й, відповідно, сімейних ролей та очікувань у ньому, на думку І. С. Кона, напряму пов'язані з чоловічим та жіночим Я-образом, Я-концепцією. Вчений стверджував, що чоловічий Я-образ складається здебільшого з інформації про значення Я у трудових, ділових, професійних, спортивних та інтимних сферах. Молоді чоловіки здатні переоцінювати свої здібності, чи то на

рахунок положення у групі, чи особистих здібностей. Завищена самооцінка допомагає чоловікам відповідати стереотипу маскулінності, а молоді жінки у Я-образі відображають здебільшого те, наскільки вони привабливі. Жіноча самооцінка здебільшого є досить скромною та реалістичною [6].

Дослідження Т.В. Андрєєвої, наводять цікаві фактори моделювання чоловічого Я-образу здебільшого у сферах: «робота», «любов», «пізнання», та одночасно ігноруючи сферу, що пов'язана з сімейними ролями. Натомість жіночий Я - образ здебільшого формується навколо сфер: «любов», «сім'я», «діти», «матеріально забезпечене життя»[7].

У. Харлі виділяє кілька основних очікувань у відносинах до партнера. У чоловіків це – статеве задоволення, супутниця для відпочинку, приваблива дружина, ведення домашнього побуту або моральна підтримка. А у жінок це – ніжність або атмосфера романтизму, піклування, можливість поговорити, чесність та відкритість, фінансова підтримка, відданість чоловіка сім'ї або виконання ним батьківських обов'язків. На думку дослідника часто невдачі молодих чоловіків та жінок у побудові сім'ї обумовлені просто незнанням потреб один одного. Оскільки потреби чоловіка та дружини так відрізняються, то не дивно, що молодим людям важко пристосуватися до подружнього життя, особливо якщо їх Я-образи ригідні [8].

В силу змін, що відбуваються в соціумі, є необхідність у проведенні нових досліджень, з метою вивчення сучасних гендерних особливостей рольових очікувань.

Література

1. Шибутани Т. Социальная психология / Т. Шибутани.: Пер. с англ. - М., 1969
2. Дружинин В. Н. Психология семьи. / В. Н. Дружинин. — Е: Деловая книга, 2000
3. Обозов Н. Н., Обозова А. Н. Диагностика супружеских затруднений // Психол. журн. — 1982. — № 3. — С. 147–151.
4. Обозов М. М., Обозова А. М. Факторы устойчивости брака.— В сб.: Семья и личность. Тезисы докладов Всесоюзной конференции в г. Гродно 28—30 сентября 1981 г. М., 1981, с. 44—49.
5. Волкова А. Н., Трапезникова Г. М. Методические приемы диагностики супружеских отношений // Вопр. психологии. — 1985. — № 5. — С. 110– 116.
6. Кон И.С. Психология ранней юности. / И.С.Кон. – М.: Просвещение, 1989
7. Алексеева Л. С. Представления супругов о семье в юридически значимом развитии отношений в браке: Автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. психол. наук. 19.00.06. — М., 1984. — 24 с.;
8. Тейлор Ш. Социальная психология / Ш.Тейлор, Л.Пипло, Д.Сирс. – 10-е изд. – СПб.: Питер, 2004